



Hanna Soroka¹

MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA ISTOTNYM CZYNNIKIEM KONKURENCYJNOŚCI REGIONU

Konkurencyjność regionu

Konkurencyjność jest niewątpliwie nieodłącznym elementem życia zarówno społecznego, jak i gospodarczego. Ciągła dynamika zmian wiąże się z chęcią zajęcia coraz to lepszych pozycji w życiu społecznym i gospodarczym. Sama konkurencyjność rodzi się między stale wzrastającymi potrzebami, a zdolnościami ich zaspokojenia². W Narodowym Planie Rozwoju na lata 2007-2013 została ona określana jako „zdolność do osiągania sukcesu w gospodarczej rywalizacji, a w szerszym ujęciu to zdolność do ekspansji lokowania na rynkach międzynarodowych dóbr i usług przy jednoczesnym zapewnieniu realnego wzrostu dochodów ludności w długim okresie. Konkurencyjność to także zdolność kraju do tworzenia i utrzymywania otoczenia, które sprzyja tworzeniu większej wartości dodanej przez przedsiębiorstwa i osiągnięciu większego dobrobytu przez ludność”³.

W przytoczonym dokumencie zdefiniowano również konkurencyjność regionu jako „zespół cech decydujących o atrakcyjności regionu z punktu widzenia lokowania inwestycji lub jako miejsca zamieszkania: także wyraz przewagi technologicznej lub niższych cen produktów i usług wytwarzanych w regionie, w porównaniu z innymi regionami”⁴.

¹ Mgr Hanna Soroka, starszy referent, Uniwersytet Szczeciński.

² *Teoretyczne podstawy konkurencyjności w planowaniu przestrzennym*, E. Wysocka (red.), IGPiK, Warszawa 2001, s. 13.

³ Projekt Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013, Warszawa 2005, s. 210.

⁴ *Ibidem*.

Na konkurencyjność regionu duży wpływ mają czynniki tkwiące wewnątrz regionu, które kreują przewagę konkurencyjną. Jeśli region uznawany jest za bardzo konkurencyjny, wówczas jest to jedną z najważniejszych przesłanek jego sukcesu w polityce gospodarczej. Wśród czynników kreujących konkurencyjność wyróżnia się⁵:

1. wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych – dzięki nim na rynki napływają nowe produkty i technologie, a także wzrastają kwalifikacje siły roboczej;
2. wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw – tworzą one nowe miejsca pracy i tym samym przeciwdziałają bezrobociu;
3. zmniejszanie luki technologicznej – patenty umożliwiają zwiększenie innowacyjności;
4. rozbudowę infrastruktury transportowej – umożliwia ona szybszy dostęp, jak i rozszerza dotychczasowe rynki zbytu;
5. rozbudowę instytucji – dzięki sieci firm wspierana jest przedsiębiorczość i transfer technologii;
6. podnoszenie poziomu wykształcenia, stanu zdrowia oraz opieki społecznej – dzięki temu podnosi się poziom aktywności wśród społeczeństwa, a tym samym i zaangażowanie w rozwój regionu;
7. łatwy dostęp do źródeł energii – zapobiega to występowaniu różnic pomiędzy obszarami znajdującymi się w centrum, a tymi na peryferiach;
8. tworzenie sprawnych aparatów administracji publicznej;
9. wykorzystywanie kapitałów dostępnych dzięki Funduszom Unii Europejskiej.

Wszystkie z zaprezentowanych czynników wspierają i kształtują klimat pozytywnie wpływający na innowacyjność w regionie i aktywizują podmioty gospodarki regionalnej. Większość z czynników możliwa jest do zmierzenia przy pomocy różnych wskaźników, dzięki czemu możliwe jest określenie poziomu rozwoju regionu. Na szczególną uwagę spośród nich zasługuje rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw

Małe i średnie przedsiębiorstwa mają z reguły niewielki zasięg działania, a także mały wpływ na otoczenie w którym funkcjonują, ale ze względu na bardzo dużą liczbę tych podmiotów, mają one ogromne znaczenie w kształtowaniu gospodarki. Dzięki ich większej elastyczności i dużej zdolności do adaptacji do zmieniających się warunków na rynku ich liczba stale rośnie⁶. Liczbę podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w ostatnich kilku latach prezentuje tabela 1.

Zgodnie z danymi w okresie 2003-2007 liczba przedsiębiorstw w sektorze MŚP stale wzrastała, i rok rocznie stanowiła około 99% ogółu przedsiębiorstw. W 2003 roku liczba małych i średnich przedsiębiorstw wynosiła 3 637 969, zaś cztery lata później już 3 788 951. Oznacza to wzrost o 4,15% w ciągu omawiane-

⁵ *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*, 1999, s. 10-11.

⁶ M. Smolarek, *Planowanie strategiczne w małej firmie*, Oficyna Wydawnicza Humanista, Sosnowiec 2008, s. 63.

go okresu. Największy wzrost liczby przedsiębiorstw nastąpił wśród mikro przedsiębiorców, co wynikało także z faktu, iż jest to najliczniejsza grupa wśród firm sektora MŚP.

Tabela 1. Liczba przedsiębiorstw w Polsce w latach 2003-2007.

| Lata | Liczba przedsiębiorstw ogółem | Liczba przedsiębiorstw sektora MŚP | Liczba przedsiębiorstw wg zatrudnienia | | | |
|------|-------------------------------|------------------------------------|----------------------------------------|---------|---------|-------|
| | | | Mikro | Małe | Średnie | Duże |
| 2003 | 3 643 992 | 3 637 969 | 3 463 245 | 144 618 | 30 106 | 6 023 |
| 2004 | 3 670 915 | 3 665 158 | 3 485 970 | 149 159 | 30 029 | 5 757 |
| 2005 | 3 718 521 | 3 713 015 | 3 528 198 | 154 643 | 30 174 | 5 506 |
| 2006 | 3 740 741 | 3 735 304 | 3 548 677 | 156 408 | 30 219 | 5 437 |
| 2007 | 3 794 422 | 3 788 951 | 3 599 259 | 159 426 | 30 266 | 5 471 |

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, PARP, Warszawa 2009.

Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw nie jest równoznaczna liczbie przedsiębiorstw aktywnych na rynku, które rzeczywiście prowadzą działalność gospodarczą. Zgodnie z danymi GUS (tabela 2) liczba tych przedsiębiorstw jest dużo niższa, w porównaniu do wcześniej zaprezentowanych danych. W 2003 roku w sektorze MŚP działało 1 722 989 firm, zaś w 2007 roku – 1 773 832. Podobnie jak w liczbie wszystkich zarejestrowanych firm dominowały mikro przedsiębiorstwa.

Tabela 2. Liczba aktywnych przedsiębiorstw w Polsce w latach 2003-2007.

| Lata | Liczba aktywnych przedsiębiorstw ogółem | Liczba aktywnych przedsiębiorstw sektora MSP | Liczba przedsiębiorstw wg zatrudnienia | | | |
|------|-----------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------------|--------|---------|-------|
| | | | Mikro | Małe | Średnie | Duże |
| 2003 | 1 725 693 | 1 722 989 | 1 665 821 | 42 807 | 14 361 | 2 704 |
| 2004 | 1 713 396 | 1 710 644 | 1 652 350 | 44 300 | 13 994 | 2 752 |
| 2005 | 1 676 757 | 1 673 921 | 1 615 915 | 43 764 | 14 242 | 2 836 |
| 2006 | 1 715 645 | 1 712 665 | 1 653 684 | 44 264 | 14 717 | 2 980 |
| 2007 | 1 777 077 | 1 773 832 | 1 713 248 | 45 118 | 15 466 | 3 245 |

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, PARP, Warszawa 2009.

O znaczeniu przedsiębiorstw z sektora MŚP świadczy stan zatrudnienia, które firmy te zapewniają, jak i ich udział w PKB. W tabeli 3 zaprezentowane zostały dane

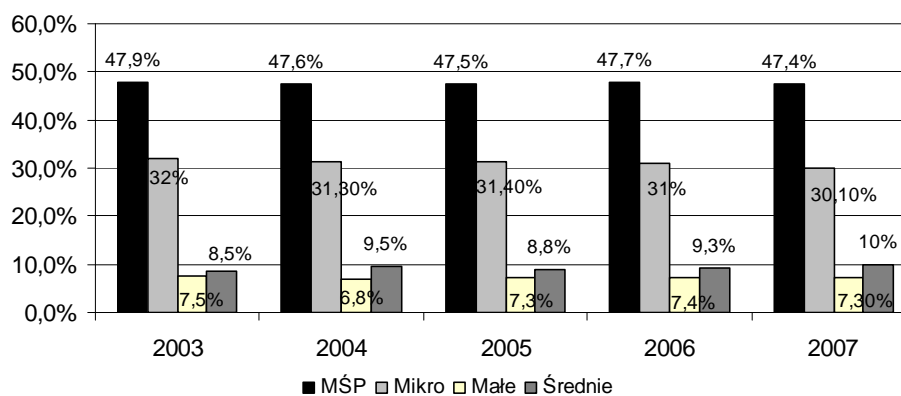
dotyczące liczby osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach w latach 2003-2007, z wyszczególnieniem sektora MŚP. Zgodnie z nimi w 2007 roku w sektorze MŚP zatrudnionych było 6 219 556 osób, co stanowiło 69,34% wszystkich pracujących. Procent ten na przestrzeni ostatnich lat nie ulegał zmianie, lecz liczba wszystkich pracujących stale powiększała się. Tak duża ilość miejsc pracy, jaką zapewniają przedsiębiorstwa sektora MŚP pokazuje ich znaczenie dla regionu w którym działają.

Tabela 3. Liczba pracujących w polskich przedsiębiorstwach w latach 2003-2007.

| Lata | Ogółem | Ogółem w sektorze MŚP | Przedsiębiorstwa | | | |
|------|-----------|-----------------------|------------------|-----------|-----------|-----------|
| | | | Mikro | Małe | Średnie | Duże |
| 2003 | 8 139 235 | 5 829 028 | 3 396 685 | 953 636 | 1 478 707 | 2 310 207 |
| 2004 | 8 160 688 | 5 812 290 | 3 383 470 | 967 301 | 1 461 519 | 2 348 398 |
| 2005 | 8 287 502 | 5 869 177 | 3 403 095 | 972 030 | 1 494 052 | 2 418 325 |
| 2006 | 8 556 132 | 5 993 411 | 3 474 574 | 976 451 | 1 542 386 | 2 562 721 |
| 2007 | 8 969 302 | 6 219 556 | 3 592 817 | 1 007 453 | 1 619 286 | 2 749 746 |

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, PARP, Warszawa 2009.

Ponadto ogromne znaczenie sektora MŚP w gospodarce regionu widać w jego udziale w tworzeniu PKB (wykres 1). Na przestrzeni lat 2003-2007 oscylował on około 47%, w tym mikro przedsiębiorstwa około 31 %, małe – około 7%, a średnie – około 9%. W omawianych latach udział mikro przedsiębiorstw spadł o około 1 %, zaś o tyle samo wzrósł udział średnich przedsiębiorstw. Tak duży udział firm sektora MŚP pokazuje jak ważną rolę pełnią one dla gospodarki, a przede wszystkim gospodarki regionu w którym funkcjonują.



Wykres 1. Udział MŚP w tworzeniu PKB w latach 2003-2007.

Zaprezentowane dane jasno pokazują, iż sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest niezwykle istotnym czynnikiem mającym wpływ na konkurencyjność regionu na którym te firmy działają. Nie można przy tym zapomnieć, że sektor ten nie jest taki sam w różnych regionach Polski. Przyczyny zróżnicowania są złożone, a wynikać mogą z następujących faktów⁷:

1. odmienne warunki przyrodnicze;
2. zróżnicowana baza ekonomiczna;
3. odmienna przeszłość geopolityczna;
4. położenie w stosunku do innych krajów europejskich oraz centrów rozwoju gospodarczego w kraju;
5. potencjał rynku zbytu, zależny w dużej mierze od dochodów ludności;
6. potencjał infrastruktury techniczno-ekonomicznej, w tym rozwój infrastruktury instytucji otoczenia biznesu;
7. aktywność samorządów lokalnych;
8. dostępność komunikacyjna;
9. rozwój bazy naukowo-dydaktycznej.

Ze względu na te elementy sektor MŚP w niektórych regionach jest nieco wyższy niż w innych, co prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Liczba przedsiębiorstw w województwach w 2007 r.

| Obszar | Ogółem | Mikro | Małe | Średnie | Duże |
|---------------------|---------|---------|--------|---------|-------|
| Dolnośląskie | 314 645 | 301 304 | 10 732 | 2 177 | 432 |
| Kujawsko-pomorskie | 194 919 | 185 138 | 7 905 | 1 624 | 252 |
| Lubelskie | 156 429 | 148 421 | 6 565 | 1 254 | 189 |
| Lubuskie | 107 695 | 102 488 | 4 253 | 824 | 130 |
| Łódzkie | 259 977 | 245 699 | 11 751 | 2 209 | 318 |
| Małopolskie | 301 239 | 284 401 | 14 008 | 2 402 | 428 |
| Mazowieckie | 643 622 | 612 127 | 25 182 | 5 079 | 1 234 |
| Opolskie | 95 104 | 90 826 | 3 436 | 739 | 103 |
| Podkarpackie | 144 189 | 136 317 | 6 434 | 1 196 | 242 |
| Podlaskie | 90 161 | 85 750 | 3 558 | 725 | 128 |
| Pomorskie | 240 321 | 228 230 | 9 929 | 1 869 | 293 |
| Śląskie | 451 791 | 425 136 | 22 170 | 3 764 | 721 |
| Świętokrzyskie | 110 614 | 104 984 | 4 613 | 871 | 146 |
| Warmińsko-mazurskie | 115 342 | 108 598 | 5 463 | 1 110 | 171 |
| Wielkopolskie | 356 647 | 336 421 | 16 694 | 3 045 | 487 |
| Zachodnio-pomorskie | 211 727 | 203 419 | 6 733 | 1 378 | 197 |

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, PARP, Warszawa 2009.

⁷ Z. Makieta, *Przedsiębiorczość regionalna*, Difin, Warszawa 2008, s. 34

Zgodnie z danymi z 2007 roku największa ilość firm z sektora MŚP znajduje się w województwie mazowieckim – 643 622, śląskim – 451 791 i wielkopolskim – 356 647, zaś najmniejsza w województwie podlaskim – 90 161 i opolskim – 95 104. Różnica między pierwszym a ostatnim województwem pod względem ilości firm wynosi około 550 000 przedsiębiorstw. Pokazuje to jak wielkie mogą być dysproporcje między regionami, a tym samym w znaczeniu poszczególnych regionów na tle całego kraju.

Zakończenie

Małe i średnie przedsiębiorstwa to podstawowe grupy podmiotów gospodarczych działających na rynkach w naszym kraju. Dzięki swej działalności umożliwiają optymalne wykorzystanie lokalnych zasobów, tworzą wiele miejsc pracy zwiększając tym zamożność społeczeństwa w regionie, a także zmieniając styl życia właścicieli i pracowników⁸.

Ze względu na ich wkład w tworzenie PKB zasługują na miano siły napędowej gospodarki. Ilość przedsiębiorstw sektora MŚP w poszczególnych regionach w kraju jest różna i stąd również poziom konkurencyjności tychże regionów jest zróżnicowany. Oczywiście jest, iż większa ilość małych i średnich przedsiębiorstw przekłada się na wyższą konkurencyjność regionu w którym one działają. Prężny i konkurencyjny region jest układem skoordynowanych działań grupowych, dzięki czemu wzrasta liczba podmiotów oraz instytucji zlokalizowanych w regionie, a także złożoność powiązań informacyjnych i rzeczowych. Atrakcyjny region przyciąga nakłady inwestycyjne, kapitał zagraniczny, a także rozszerzenie działalności już funkcjonujących przedsiębiorstw.

Należy więc zwrócić uwagę, iż przedsiębiorczość społeczności danego regionu przekłada się na liczbę podmiotów w sektorze MŚP, a to z kolei jest efektywnym czynnikiem konkurencyjności rozwoju regionu.

Bibliografia:

1. Makiela Z., *Przedsiębiorczość regionalna*, Difin, Warszawa 2008.
2. *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, M. Strużycki (red.), PWE, Warszawa 2004.
3. *Projekt Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013*, Warszawa 2005.
4. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, PARP, Warszawa 2009.
5. *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*, 1999.
6. Smolarek M., *Planowanie strategiczne w małej firmie*, Oficyna wydawnicza Humanista, Sosnowiec 2008.
7. *Teoretyczne podstawy konkurencyjności w planowaniu przestrzennym*, E. Wysocka (red.), IGPiK, Warszawa 2001.

⁸ *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, M. Strużycki (red.), PWE, Warszawa 2004, s. 19.

Podsumowanie

Konkurencyjność regionu jest jednym z głównych celów, które powinny osiągnąć władze danego obszaru. Istnieje wiele czynników mających wpływ na rozwój regionu i umożliwienie jego rozwoju. Jednym z nich jest dobrze rozwinięta sieć małych i średnich przedsiębiorstw.

Przedsiębiorstwa z sektora MŚP mają znaczący udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, dzięki czemu tworzą wiele miejsc pracy, jak i mają duży udział w PKB. Analizy danych dotyczących wpływu małych i średnich przedsiębiorstw na gospodarkę regionu ukazują, jak niezwykle istotne są one dla jego rozwoju.

Small and medium-sized enterprises – a relevant factor in region's competitiveness

Competitiveness of a region is one of the main objectives, which should be considered by local authorities. There are many factors exerting impact on the development of the region and facilitating its development. One of them is a well-developed network of small and medium-sized enterprises which constitute a significant share of the total number of businesses, thus creating many places of work and having a large share in GDP. The analysis of the influence of small and medium-sized enterprises on local economy shows how significant they are for the development of a region.

MBA Hanna Soroka, senior clerk, University of Szczecin.